

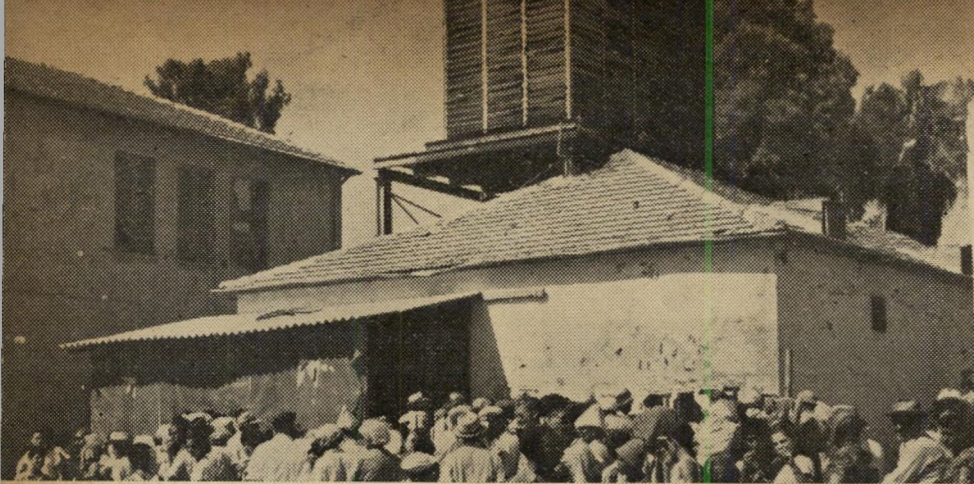
בסך הכל נשבר גוש של מעט מים קפואים. אולם האשה מיואשת. שעות עמדה בתור. הילד בכה בעגלה. הוא רעב. עוד מעט יחזור הבעל מן העבודה.

רעב גם הוא, צמא למים קרים. היא השיגה את האוצר הלבן אולם כשניסתה לפרוץ דרך ההמון הצפוף נפל הגוש, נשבר. היא מאבדת את השליטה על

עצמה, עומדת ברחוב בבכי. טרגדיה קטנה? אולי. אבל לאותה אשה היתה זאת טרגדיה מחרידה, שבגללה היתה מוכנה להפיל ממשלות, אולי גם לחולל מהפכות.

מגדרי הקירור : סימן ההיכר של "מכרה הקרח" : לפני הכנסתם לתבניות הקרח מועברים דרכו המים, כדי לקררם בכמה מעלות — דבר המקל על הקפאתם. בחו"ל גדולה התפוקה של אותן מכונות, בגלל האקלים הקר והימצאות צינורות המים בעומק רב יותר באדמה. נארץ אטי התהליך ככל שנדל החום.

ומכיון שבעלי הון, הבאים להשקיע כספם, מבקשים רווחים — לא השקיעו. כדי לייצר טון אחד של קרח ליום דרושה יחידת בנין וציוד העולה כיום כ־2000 ל"י. לפי המחיר הקבוע, מרויח בעל המפעל (לפי הק'ולציה הממשלתית) חצי לירה לטון ל־יום, כ־85 ל"י בשנה (מכיון שאין עובדים במשך כל השנה). למעשה היה הרויח קטן יותר, היות והמחיר נקבע ביוני 1949 ומאז עלה שכר העבודה והתיקונים. בעיני משקיעי ההון, לא היה העסק כדאי.

מישחק שז חתול ועכבר. אולם אין זה כל הסיפור. יתכן שהיו נמצאים בכל זאת משקיעי הון רבים יותר. לוא ניתן להם עידוד, לוא הובן מראש שהוכר חיוני. עניני הקרח היו מסורסם, כשאר עניני ה־אספקה, למשרדו המפורסם של ד"ר דב יוסף. משרד זה היה סבור : הקרח אינו חיוני.

התוצאה : היה צורך במטבע זר כדי לקנות אמוניאק וקלציום, שני החמרים ההופכים את המים לקרח. הכמות הדרושה היתה זעירה. אין תעשייה הקוקה לכה מעט חמרי־גלם כי תעשיית הקרח. אולם גם המעט לא ניתן. בעי לי המפעלים התרוצצו ממשרד למשרד, כש־אר בעלי התעשייה קרבנות של מישחק חתול ועכבר שלימד את התעשיין לראות בעצמו כעין פושע המבזבז את כספי האומה. במשך שנה נדחו הבקשות. עד שהיה מאוחר. אותה שעה מוגר הקרח גם בחזית אחרת. קם מרכז ההשקעות, שתפקידו היה להקל על הקמת מפעלים חיוניים. מרכז זה הגיע ל־אבסורד מוחלט. קבע : מחסני קירור הם חיוניים. מפעלי קרח אינם חיוניים.

גם מהמלחה האמריקאי לא הופרש כמעט כסף להבאת מכונות לייצור קרח. הקרח נש־כח לגמרי. עזוב לנפשו נמס לו בפניה ניר דחת של המשק, זמס נקמה שחירה. היה לו בן־ברית בלתי־מונח : השמש הישראלית. היא לא היתה נתונה לקיצוב, לפיקוח. היא זרחה, כדרכה. קרניה ירדו מן השמים. הקרח לא ירד מן השמים.

אם בכל זאת גדל הייצור במידת־מה, למ־רות כל ההפרעות והמכשולים, הרי זה בעי־קר בגלל תופעה צדדית : הממשלה עודדה הקמת בתי־קירור, שהכניסו רווחים ניכרים. מסיבות כלכליות מסוימות כדאי לבית־קירור לייצר גם כמות מסוימת (לא גדולה) של קרח, כענף לתואי.

עגבניה בכמנה. בה בשעה שגוש ה־קרח לחם את מ־חמתו האבודה בבירוקר־טיה הממשלתית, הובקעה החזית בשטח אחר. הביקוש לקרח גדל בקפיצות־ענק. מדוע? היו זמנים שהקרח לו היה כה היר־ני. הירקות, החלב, השמנת היו מצויים ב־שפע, בויל הזול. אם נתקלקלו, אפשר היה לזרקם לפת האשפה, לקנות אחרים.

בינתיים נשתנו הזמנים. הירקות הפכו חלום, חלום יקר מאד. כל עגבניה היתה רכוש, רכוש אסור לבזבוז או לקלקול. רכוש זה היה יקר מאד. הקרח נשאר זול מאד — הודות לפיקוח הממשלתי על מחירי רוי. כדאי היה לבזבוז גוש קרח כדי להציל עגבניה.

התוצאה : אפילו בחדשי החורף, כשרוב מכונות הקרח שובתות כרגיל, עלה הביקוש תוך שנה אחת ב־80%. (מ־2745 בפברואר 1950 ל־4965 טון בינואר 1951). **הגרעון : בדיוק שלישי.** כשהחלה שמש מאי זורחת, לפני חודשיים, כבר היה המצב מיואש. ברגע האחרון עבר הטיפול ממשרדו של דב יוסף למשרדו של פנתס לבון.

משה גרצברג, מנהל המחלקה, עשה מאמ־צים נואשים, עבד יומם ולילה (במקום ל־ב) לות ירח דבש אחרי נשואיו) ; נעזר ע"י נתן נביאזקי, מפעילי ההגנה לשעבר שקיבל ל־ידין את ארגון מפעלי הקרח. אולם קשה היה להזיז את עגלת־הקרח. אי־אפשר היה עוד לתקן את הונחת השנים.

הרבע הנדוד : היא עמדה בתור, 4 שעות בתור, לחמה עם נשים היסטוריות, גברים ונעשים, שוטרים מחוממים. לבסוף הגיע הרגע המאושר : קיבלה את רבע הבלוק. חוזרת לביתה בשכונת התקווה.